Housing First als systeemaanpak

Aanleiding

Juni jl. heeft Staatssecretaris van Ooijen in zijn Kamerbrief aangekondigd de lange termijnaanpak dakloosheid te willen baseren op de uitgangspunten van Housing First, in Nederlandse beleidstermen ‘Wonen Eerst’ genoemd.

Om tot een succesvolle Housing First systeemaanpak in Nederland te komen putten we uit de ervaring die we in Nederland sinds 2006 hebben opgedaan met het ontwikkelen van Housing First voor langdurig dakloze mensen met multiproblematiek in navolging van het Pathways to Housing model uit de Verenigde Staten, en uit de Finse ervaring met hun succesvolle Housing First aanpak. Leidend zijn de bewezen effectieve kernprincipes zoals beschreven in de Housing First Nederland gids.

Maar wat betekent dat nu, Housing First als systeemaanpak?

1. Huisvesting is een mensenrecht

Directe en onvoorwaardelijke toegang tot huisvesting

Er hoeven geen stappen worden doorlopen om toegang te krijgen tot een woning, men hoeft niet te bewijzen er ‘klaar’ voor te zijn en er worden geen bijzondere voorwaarden gesteld die ook niet voor andere burgers gelden. Wonen en zorg is gescheiden, mensen ontvangen een huurcontract op eigen naam.

Permanente en zelfstandige huisvesting

Een eigen plek met woonzekerheid, ofwel dat voldoet aan de normen van behoorlijke huisvesting en een huurcontract voor onbepaalde tijd. Een echt thuis.

Woningbehoud

Het betekent evengoed voorkomen dat mensen hun woning verliezen. Huisuitzetting zou nooit tot dakloosheid mogen leiden, maar zou gaan om passende herhuisvesting elders.

2. Passende zorg en ondersteuning

Respect voor keuze en regie van mensen

De autonomie van (dreigend) dakloze mensen wordt aangemoedigd, ondersteunt en gerespecteerd: de eigen woonwens en keuze in ondersteuning staat voorop.
Er wordt gezorgd voor een goede matching tussen de persoon en de woonplek, en voor een goede match met de begeleider.

Persoonsgerichte begeleiding

Ondersteuning zoveel en zolang als nodig en gewenst, op basis van de bewezen effectieve kernprincipes. Passende zorg en ondersteuning betekent individueel maatwerk en is indien nodig gespecialiseerd op de behoeften van specifieke doelgroepen zoals jongeren. Wanneer er sprake is van verslaving of psychiatrie en iemand wenst geen behandeling, wordt harm reduction toegepast zodat zij in staat zijn duurzaam te wonen.[1]

De budgetten voor begeleiding moeten de mogelijkheid bieden om de hulp dagelijks op- en af te schalen en 24 /7 telefonisch bereikbaar te zijn voor mensen met een zorgvraag die wonen in de wijk en voor de omwonenden. De toegang tot hulp bij (dreigende) dakloosheid is laagdrempelig en beschikbaar, en zo nodig outreachend. Voor een duurzaam effect is zo nodig, eventueel minimale, langdurige betrokkenheid gegarandeerd.

Uitgaan van vertrouwen en empowerment

Het is een relationele aanpak die de focus verlegt van beheersing naar hoop en vertrouwen. Er is een warme, positieve benadering zodat mensen gestimuleerd worden om hulp te accepteren die hen ten goede zou komen. Er is aandacht voor je thuis voelen in de buurt, je van betekenis voelen en ergens deel van uit kunnen maken.

Ervaringsdeskundigen spelen een cruciale rol om ondersteuning vorm te geven op een manier die gebaseerd is op principes van herstel, gelijkwaardigheid en emancipatie en zijn van grote waarde bij het herstelproces omdat zij als levend bewijs fungeren dat ontwikkeling en herstel mogelijk is.

1. Bij harm reduction ligt de nadruk op het beperken van negatieve gezondheids-, sociale en economische effecten van het gebruik van middelen, zonder per definitie het gebruik zelf terug te dringen. Stap voor stap, op iemands eigen tempo – werken aan zelf gestelde doelen. Zodat de negatieve effecten van het gebruik van middelen, maar ook van onbehandelde psychiatrische symptomen verminderd worden.

Finland als best practice

In Finland sloten de landelijke overheid en de Gemeenten intentieverklaringen waarin gezamenlijk werd gecommitteerd aan het beëindigen van daklоosheid op basis van het Housing First principe en werd er per gemeente gedefinieerd welke specifieke bijdrage zij deden in het implementeren van de maatregelen.

Dit waren hun eigen lokale, operationele uitwerkingen beantwoordend de doelstellingen van het nationale programma. Dit ging in grote lijnen over hoe er efficiënter gebruik gemaakt zou worden van sociale huurwoningen om daklоosheid te reduceren en het creëren van effectievere maatregelen om daklоosheid te voorkomen. Er werd concreet genoemd hoeveel verhuringen er ter beschikking zouden worden gesteld voor (dreigend) dakloze mensen. Deze lokale projecten werden vervolgens vormgegeven met de NGO's.

Er werd op basis van de afspraken zoals gemaakt in de intentieverklaringen een landelijke monitoring opgezet. Denk aan: aantal woningtoewijzingen voor dak- en thuisloze mensen, ombouw opvang, transformatie van begeleiding, en de (afname van) daklоosheidscijfers. Een monitoring- en stuurgroep voor het programma werd opgericht om het toezicht uit te voeren en het coördinerend ministerie brengt een jaarlijks rapport uit met daarin de uitkomsten van de monitor en de inhoudelijke en financiële voortgang op de projecten.

Het nationale programma van Finland kende grofweg drie actielijnen:

1. Het aankopen en bouwen van betaalbare, beschikbare woningen voor de doelgroep;

2. Het inregelen van een effectieve preventieve aanpak. Denk aan: goede woonbegeleiding die huisuitzettingen afwend of herhuisvesting organiseert en een adequate aanpak voor mensen die instituties verlaten;

3. Ombouwen opvangvoorzieningen tot zelfstandige woningen met behulp van staatsleningen en subsidies.

Ter illustratie, hiermee ging vanuit de Finse overheid (2012-2015) een investering gepaard voor:

De ombouw van opvangvoorzieningen naar zelfstandige appartementen en aankopen en bouwen van woningen (21 miljoen wat leidde tot 1250 verhuringen);

Het ontwikkelen voor passend (preventief) ondersteuningsaanbod
(14 miljoen).

Tot slot

Concluderend wil Housing First als systeemaanpak zeggen: Housing First als eerste en belangrijkste antwoord wanneer (dreigende) daklоosheid zich voordoet. Kortom: Housing First is de *hoofd*oplossing. Voor de meesten mensen is een zelfstandige woning verspreid over de gemeente, evidence based, het meest werkzaam en ook in lijn met wat zij het liefste willen.

Housing First als systeemaanpak kent, in tegenstelling tot de eerdere inzet van Housing First in Nederland[2], meerdere woonvarianten. De essentie is en blijft ‘een zelfstandige, permanente woning met een eigen huurcontract’ en ‘de woonwens is leidend’. Maar dit kan ook in woonconcepten zijn waar elementen van community building worden ingebouwd, zoals bij Gemengd Wonen. Kortom: woonvarianten met zorg in de buurt of op afstand, in een vorm van gemeenschap of verspreid over de stad.

Er zal ten slotte een kleine groep zijn waarvoor zelfstandig wonen in de wijk niet opgaat. Mensen die erbij gebaat zijn om prikkelarm te wonen of om de ruimte te hebben om op geheel eigen wijze te kunnen leven zonder omwonenden tot last te zijn. Ook zij hebben recht op passende woonplekken en ondersteuning. Een aantal initiatieven, zoals Skeave Huse, bestaan hiertoe al. Vanuit het Housing First gedachtegoed benadrukken wij dat ieder mens kansen moet krijgen om te wonen zoals iedereen. Zulke beslissingen worden dus niet op voorhand genomen door professionals, maar in samenspraak met de persoon die het betreft als wonen in de wijk herhaaldelijk niet lukt.

Het uitgangspunt van Housing First dat met stipt op één staat is dat mensen zelf bepalen hoe zij willen leven, wonen en ondersteund worden. We moeten nog veel meer met mensen zelf in gesprek, minder voor hen en meer met hen ontwikkelen. Dit vraagt om het veranderen van de algemene houding ten opzichte van mensen die dakloos raken. Housing First is doordrenkt van het besef dat daklоosheid in de eerste plaats een woonprobleem en een systeemfalen is. Het erkennen en benadrukken hiervan gaat stigmatisering tegen en bevordert normalisatie.

Het is evident dat door externe factoren de Housing First uitgangspunten niet in alle gevallen direct volledig in te voeren zijn. Dit mag het plan niet in de weg staan, het is een ‘work in progress’. Met zoveel mensen die dakloos zijn of dreigen te worden, kunnen we het ons niet veroorloven om de ambities naar beneden bij te stellen. De lange termijnaanpak gestoeld op Housing First uitgangspunten moet vooral een brede basis bieden voor beleid en uitvoering die daklоosheid werkelijk

2. Waar we Housing First aanvankelijk eerst hebben ingezet in Nederland als een op zichzelf staande interventie die daklоosheid aanpakt voor een subgroep maken we inmiddels de overgang naar Housing First als de basis van een systeem-brede bestuurlijke aanpak voor het elimineren van daklоosheid. Hiermee gaat Housing First óók over preventie. Uiteindelijk is het hogere doel om enkel bezig te hoeven zijn met preventie.

elimineert, het laat lokaal ruimte voor een flexibele implementatie. We weten evidence based dat Housing First werkt en daarmee de beste besteding van overheidsgeld is. De gemeentelijke budgetten staan immers al regelmatig onder druk, en de complexiteit en de sociale crisissen worden er niet minder op. Het is belangrijk dat er voor lokale partijen - naast het verkrijgen van extra middelen- mogelijkheden worden gecreëerd voor leren en kennisdelen, processen om belangrijke knelpunten te identificeren en hulpbronnen om deze te overwinnen.

Housing First Nederland zet zich in voor een land zonder dakloosheid, waar iedereen een (t)huis heeft en zo nodig de ondersteuning om deze te behouden. Met Housing First als systeemaanpak geven we (dreigend) dakloze burgers weer een gevoel van thuis, waardigheid en verbinding met de samenleving.

Dakloosheid beëindigen kan,
als we dat willen.

Contact: info@housingfirstnederland.nl